

# FARAGHA YA DIGITALI: UFUATILIAJI WA VIDAKUZI MTANDAONI

Warsha iliyoundwa na Yusuf Ganyana (twitter.com/flesymz) kwa ajili ya DiGITAL YOU 2022 (#DigitalYou)

**Muda:** Dakika 90

## Swali muhimu

Je, nikubali vidakuzi kutoka kwa tovuti?

## Lengo Kuu

Katika kipindi hiki, washiriki watajifunza vidakuzi vya mtandao ni nini na jinsi tovuti huzitumia.

## Matokeo ya Kujifunza

Kufikia mwisho wa somo, washiriki wataweza:

- Eleza kidakuzi cha mtandao, aina na sifa zake.
- Elewa maana ya neno kifuatiliaji cha **wahusika wengine**.
- Jifunze taarifa ambazo vidakuzi vya watu wengine hukusanya, jinsi zinavyotuathiri, na jinsi ya kuzidhibiti

## Nyenzo za Kikao cha Mafunzo:

- Projekta na slaidi za uwasilishaji
- Tini za uwasilishaji endapo hakuna projekta
- Nakala za ratiba ya warsha
- Nakala za takrima na maagizo ya shughuli
- Vifaa vya kuandikia: mabango, kalamu ya rangi ya chaki, kalamu, madaftari, noti zenye kunata
- Nakala ya karatasi ya mahudhurio
- Nakala za fomu ya idhini ya picha
- Nakala za fomu ya tathmini/utafiti

## MUHTASARI WA MAFUNZO

Unapovinjari mtandao, mara kwa mara utakutana na neno "Kubali vidakuzi."

Tovuti nyingi hukufahamisha kuhusu matumizi ya vidakuzi na kuomba ruhusa yako, lakini zingine hazifanyi hivyo.

Vidakuzi hukusanya data ya kibinafsi ya wanaotembelea tovuti. Wengi wetu tunapinga ufuatiliaji wa mtandaoni na ukusanyaji wa data bila idhini yetu ya wazi.

Vidakuzi si hatari kwa kompyuta yako hata hivyo, watumiaji, kwa upande mwingine, lazima waelewe jinsi ukusanyaji na uchakataji wa taarifa za kibinafsi unawaathiri.

Tutachunguza vidakuzi ni nini, vinafanya nini na jinsi vinafanya kazi katika warsha hii.

Warsha hii iliongozwa na Tactical Tech Digital Enquirer kit.

Aina ya warsha: Nje ya mtandao

# FARAGHA YA DIGITALI: UFUATILIAJI WA VIDAKUZI MTANDAONI

Warsha iliyoundwa na Yusuf Ganyana (twitter.com/flesymz) kwa ajili ya DiGITAL YOU 2022 (#DigitalYou)



## MAELEZO YA UWEZESHAJI

### 🕒 UTANGULIZI - Dakika 10

- Mwenyeji anafafanua sharia za utunzaji wa nyumba kama vile:
  - Mahali pa maliwato
  - Matumizi ya simu za mkononi
  - Idhini ya picha,
  - Kusaini karatasi ya mahudhurio
  - Shiriki ratiba ya warsha
- Mwenyeji kuwakaribisha wawezeshaji
- Mwezeshaji kujitambulisha, atoe muhtasari mfupi wa warsha yaani kichwa, malengo, na matokeo yanayotarajiwa.
- Mwezeshaji atoe muhtasari mfupi wa Tactical Tech na TAASISI ya GOETHE.

### 🕒 KICHOCHEO - Dakika 5

**[KUMBUKA]** Unaweza kutumia sampuli ya kichocheo hapa chini au kichocheo kingine chochote ambacho unastareheshwa nacho na ambacho washiriki wanaweza kukihusisha nacho.

### **Nani aliiba Biskuti kutoka kwenye jegi la Biskuti?**

**[LENGO]** Katika shughuli hii, washiriki wanafahamiana; jina lako linapotajwa, unakuwa mlengwa mhusika na lazima utaje jina la mtu mwingine ili kujiondoa.

**[KUMBUKA]** Kwa kuanza, washiriki hujitambulisha haraka kwa msingi wa jina la kwanza.

### **[ONESHA]**

Kikundi (kinaimba): Nani aliiba biskuti kutoka kwenye jegi la biskuti?

## FARAGHA YA DIGITALI: UFUATILIAJI WA VIDAKUZI MTANDAONI

Warsha iliyoungwa na Yusuf Ganyana (twitter.com/flesymz) kwa ajili ya DiGITAL YOU 2022 (#DigitalYou)

Mwezeshaji: (andika jina la mshiriki) aliiba biskuti kutoka kwenye jagi la biskuti!

Mshiriki aliyeangaziwa: Nani, mimi?

Kikundi: Ndiyo, wewe!

Mshiriki aliyeangaziwa: Haiwezekani!

Kikundi: Kisha nani?

(Mshiriki aliyeangaziwa huchagua jina la mshiriki mwingine) aliiba biskuti kutoka kwenye jagi la biskuti!

**[WAHIMIZE] waanze baada ya onyesho**

**Wimbo unaendelea hadi majina yote ya washiriki yaimbwe au muda kwisha.**

### SOMO KUU -

🕒 **Dakika 60**

**[KUMBUKA]** Sitisha mara kwa mara ili kuhakikisha kuwa dhana inaeleweka

**[ULIZA] Kidakuzi cha mtandao ni nini?**

#### ***Sampuli ya majibu***

Vidakuzi ni faili ndogo ambazo zina maelezo kukuhusu na zimeundwa na tovuti unazotembelea. Vidakuzi hubadilishwa kati ya mtumaji (tovuti) na mpokeaji (kifaa chako).

Unapotumia Intaneti, unaacha rekodi (Alama za Kidijitali) ya tovuti unazotembelea pamoja na viungo unavyobofya. Ili kufuatilia maelezo haya, tovuti nyingi huhifadhi kipande kidogo cha faili kinachojulikana kama kidakuzi ambacho hukaa kwenye kompyuta yako. Mbali na vidakuzi, tovuti nyingi zinaweza kufuatilia shughuli zako za rambaza kupitia akaunti zako za watumiaji.

**Kumbuka:** Eleza hadithi ambayo wanaweza kuhusiana nayo

**ELEZA**

Wasimulie hadithi ili kuwasaidia kuelewa vidakuzi ni nini na jinsi zinavyofanya kazi, kama vile jinsi unavyoweza kufikia tovuti uliyotembelea awali bila

## **FARAGHA YA DIGITALI: UFUATILIAJI WA VIDAKUZI MTANDAONI**

Warsha iliyoungwa na Yusuf Ganyana (twitter.com/flesymz) kwa ajili ya DiGITAL YOU 2022 (#DigitalYou)

kuingiza jina la mtumiaji au nenosiri kwa sababu vidakuzi husaidia tovuti kukumbuka mambo, kama vile usivyotaka watu mara kwa mara hukutana ili kuuliza mara kwa mara wewe ni nani na jinsi unavyohusiana nao.

Kwa watoto, waone taswira wakiacha mikoba yao ya shule kwenye kituo cha kukagua mifuko ya maktaba na kupokea lebo, ambayo ni lazima iwasilishe kwa kisimamia mizigo wakati wa kuiangalia ili kutambuliwa na kupokea begi sahihi.

**[SIMAMA]** Maswali?

**[ULIZA]** *Je, ndani ya faili ya kidakuzi kuna nini?*

Faili ya kidakuzi inaweza kuwa na anwani ya barua pepe, jina la mtumiaji na nenosiri. Ikiwa tovuti inakuuliza habari zaidi, inaweza kujumuisha jina lako kamili, anwani, nambari ya simu n.k.

**[ULIZA]** Kidakuzi kimehifadhiwa wapi?

Vidakuzi huhifadhiwa kwenye kifaa cha mtumiaji hadi vifutwe au kuisha muda wake, na hufanya kazi mbili:

- **Uthibitishaji** - Wanafuatilia ni nani ameingia na kwa jina gani. Watumiaji wa awali hawatakiwi kukumbuka nywila za tovuti.
- **Ufuatiliaji** - Wanakusanya taarifa kuhusu kutembelewa mara nyingi kwa tovuti moja baada ya muda.

**[SIMAMA]** Maswali?

**[ULIZA]** *Aina za vidakuzi vya mtandao?*

***Sampuli ya majibu***

- Vidakuzi vya mhusika wa kwanza huhifadhiwa moja kwa moja na tovuti unayotazama.
- Kama jina linavyodokeza, vidakuzi vya wahasika wengine huundwa na tovuti mbali na ile unayoitazama kwa sasa. Na kwa ujumla hutumiwa kwa madhumuni ya utangazaji wa mtandaoni na kufuatilia.

**[SISITIZA]**

## **FARAGHA YA DIGITALI: UFUATILIAJI WA VIDAKUZI MTANDAONI**

Warsha iliyoundwa na Yusuf Ganyana (twitter.com/flesymz) kwa ajili ya DiGITAL YOU 2022 (#DigitalYou)

Kukubali kidakuzi sio jambo baya kila wakati. Kwa hakika, **vidakuzi vya mhusika wa kwanza** husaidia kukutengenezea hali ya matumizi ya tovuti, kufuatilia tabia zako unapotumia tovuti, kukuweka ukiwa umeingia kwenye tovuti, hivyo kuboresha utumiaji wa tovuti; hata hivyo, **vidakuzi vya wahusika wengine** huruhusu watangazaji au kampuni za uchanganuzi kufuatilia historia ya rambaza ya mtu kwenye wavuti kwenye tovuti zozote zilizo na matangazo yao.

**[SIMAMA]** Maswali?

**[ULIZA]** Je, **vidakuzi vya wahusika wengine (ufuatiliaji) hukusanya data gani?**

***Sampuli za majibu***

Tovuti inapoomba huduma ya wahusika wengine, kidakuzi cha wahusika wengine huundwa. Watangazaji hutumia vidakuzi hivi kufuatilia mienendo ya wanaotembelea tovuti zao na tovuti zingine.

Wanafuatilia na kukusanya data kuhusu: -

- Mibofyo ya Watumiaji - Tovuti unazotembelea mara kwa mara.
- Mapendeleo ya ununuzi - Ununuzi au bidhaa ambazo umeonyesha kupendezwa nazo.
- Maelezo ya kifaa - Aina ya kifaa unachotumia rambaza mtandao.
- Eneo - Eneo la dunia ambalo unavinjari.
- Historia ya utafutaji - Alama yako ya kidijitali.

Kwa nini data iliyo hapo juu ni muhimu kwa utangazaji lengwa na uchanganuzi wa tovuti. Chukua, kwa mfano, kutembelea tovuti. Unaonyesha nia yako kwa simu mahiri kwa kubofya juu yake na kusoma vipimo. Unaenda mbali na tovuti na kwenda nyingine ambayo

**ELEZA**

## **FARAGHA YA DIGITALI: UFUATILIAJI WA VIDAKUZI MTANDAONI**

Warsha iliyoungwa na Yusuf Ganyana (twitter.com/flesymz) kwa ajili ya DiGITAL YOU 2022 (#DigitalYou)

haina uhusiano wowote na simu mahiri. Hata hivyo, tovuti ya sasa inaonyesha matangazo yanayofanana au ya simu mahiri uliyoonyesha kuvutiwa nayo kutokana na vidakuzi vya **watu wengine** vinavyowekwa na tovuti za mitandao ya kijamii, watangazaji na wauzaji bidhaa, ambao ni huluki za **watu wengine** zinazojulikana zaidi.

**[SIMAMA]** Maswali?

**[ULIZA]** Je, vidakuzi vya wahusika wengine vina athari gani kwa watumiaji?

### ***Sampuli za majibu***

Vidakuzi vya watu wengine husababisha hatari kubwa za faragha kwa sababu ya asili yao ya kuingilia faragha; zinaweza kutumika kukusanya taarifa nyeti au za kibinafsi. Vidakuzi vya watu wengine kimsingi huwanufaisha watangazaji kwa kuwaruhusu kuelewa vyema watumiaji na mambo yanayowavutia ili kuwaonyesha matangazo ya kibinafsi.

**[ULIZA]** Kwa nini tovuti hutumia vidakuzi?

**ELEZA**

Utendakazi wa kidakuzi chenye hadithi inayohusiana. Labda unaweza kulinganisha kidakuzi na mmiliki wa mgahawa; zungumza kuhusu jinsi inavyofaa kula kila wakati kwenye mgahawa mmoja katika mtaa wako. Na jinsi, baada ya muda, mmiliki hujifunza jina lako, unachoagiza, mapendekezo yako na kutoa mapendekezo kulingana na data hii, pamoja na kukuhudumia haraka. Wakati huo huo, unamwamini mmiliki hatashiriki au kuuza maelezo haya kwa mikahawa mingine.

**[SHIRIKI]** mifano ifuatayo

- Kutambua kompyuta yako
- Kurekebisha matumizi ya tovuti kukufaa
- Kufuatilia shughuli zako unapopitia tovuti

## **FARAGHA YA DIGITALI: UFUATILIAJI WA VIDAKUZI MTANDAONI**

Warsha iliyoungwa na Yusuf Ganyana (twitter.com/flesymz) kwa ajili ya DiGITAL YOU 2022 (#DigitalYou)

- Kuchambua matumizi yako ya tovuti
- Kuimarisha utumiaji wa tovuti

**[SIMAMA]** Maswali?

**[ULIZA]** Je, ni nini baadhi ya faida za vidakuzi kwa mtumiaji?

**[SHIRIKI]** mifano ifuatayo

- Kukuweka ukiwa umeingia
- Kumbuka mapendeleo yako ya tovuti k.m. mpangilio wa lugha, eneo n.k.
- Bidhaa au maudhui yaliyopendekezwa
- Kubinafsisha k.m. kukupa maudhui yanayofaa ndani ya nchi
- Uwasilishaji wa fomu k.m. hujaza kiotomatiki wakati ujao utakapokuwa kwenye tovuti.

**[SIMAMA]** Maswali?

**[ULIZA]** Je, ni nini baadhi ya hasara za vidakuzi kwa mtumiaji?

**[SHIRIKI]** mifano ifuatayo

- **Mfereji wa kuhifadhi:** Hatimaye wanaweza kuchukua nafasi kidogo.
- **Uvamizi wa faragha:** Taarifa zako za kibinafsi zinazoweza kukutambulisha zinaweza kuwa za umma.
- **Ukusanyaji wa taarifa:** Uuzaji wa taarifa zilizokusanywa kukuhusu kutoka kwa vidakuzi hadi kwa watu wengine.
- **Utendaji wa polepole wa Mtandao**

**[SISITIZA]**

Vidirisha vya "Kubali vidakuzi" vya wavuti hukera sana. Haishauriwi kubofya "Kubali Vidakuzi vyote" kutokana na kukerwa, kwani unaweza kuruhusu wafuatiliaji wengine bila kujua na kufikia data zako kwenye tovuti zote unazotembelea. Unapata faida kwa kuwa mwangalifu kwa

## FARAGHA YA DIGITALI: UFUATILIAJI WA VIDAKUZI MTANDAONI

Warsha iliyoundwa na Yusuf Ganyana (twitter.com/flesymz) kwa ajili ya DiGITAL YOU 2022 (#DigitalYou)

sababu unaweza kudhibiti ni nani anastahili na asiyestahili ufikiaji wa data.

### 🕒 **Mapumziko**

**[SIMAMA]** Chukua pumziko, au washirikishe washiriki kwa kuwachangamshi ukipendacho.

***Mfano wa kichangamshi***

**Mchezo wa kuhesabu**

**[KUMBUKA]** Hili ni zoezi la mtu binafsi lakini la kikundi.

**[ONYESHA]**

- Inua mkono wako wa kulia juu ya kichwa chako na utikise mara nne.
- Inua mkono wako wa kushoto juu ya kichwa chako na utikise mara nne.
- Inua mguu wako wa kulia na uutikise mara nne.
- Inua mguu wako wa kushoto na uutikise mara nne.
- Rudia mchakato huo, lakini wakati huu punguza hesabu kwa moja, hivyo uhesabu hadi tatu, ikifuatiwa na mbili kisha moja.

Sasa **[WAALIKE]** washiriki kushiriki.

**[WAKUMBUSHE]** kwamba mshiriki yeyote akifanya vibaya, hesabu itaanza tena.

### **Zoezi** 🕒

***Kivinjari cha Chrome kitatumika katika muktadha huu kwa sababu kinatumika sana.***

**[KIDOKEZO ENDELEVU!]**

Washiriki wanapaswa kukumbuka manenosiri yao kabla ya kufuta vidakuzi vyao kwa sababu wataondolewa kwenye akaunti zao nyingi na kushawishiwa kuingia tena, na ikiwa hawatakumbuka nenosiri lao, wanaweza kufungiwa nje kabisa.

*Ili kufuta vidakuzi vyote vya Chrome, ifungue na utumie njia ya mkato ya kibodi Ctrl + Shift + Delete.*



## FARAGHA YA DIGITALI: UFUATILIAJI WA VIDAKUZI MTANDAONI

Warsha iliyoundwa na Yusuf Ganyana (twitter.com/flesymz) kwa ajili ya DiGITAL YOU 2022 (#DigitalYou)

### [ONESHA] Fuata hatua zifuatazo chini.

- Fungua kivinjari chako
- Bainisha ambapo vidakuzi vinahifadhiwa, kuliangana na kivinjari chako
  - ❖ **Kivinjari cha Chrome:** Bofya Menyu ya Chrome > Chagua Mapendeleo > Tazama Mipangilio ya Kina > Chagua Faragha na Usalama > Fungua Mipangilio ya Maudhui > Chagua Vidakuzi.
  - ❖ **Programu ya Chrome:**
    - Kwenye simu mahiri au kishikwambi chako cha Android, fungua programu ya Chrome Chrome.
    - Katika sehemu ya juu kulia, gusa zaidi (Doti tatu kwenye sehemu ya juu kulia) na kisha Mipangilio.
    - Gongga mipangilio ya Tovuti na kisha Vidakuzi.
    - Washa au zima Vidakuzi.

Chagua kutoka kwa chaguo mbalimbali ili kuwezesha au kupiga marufuku matumizi ya vidakuzi kwenye kivinjari chako

### [KUMBUKA]

Kuzuia vidakuzi vyote sio wazo zuri kila wakati. Unaweza kuwaelekeza kuchagua mipangilio wa vidakuzi ambao unazuia nambari na aina za vidakuzi wanazokubali, au unaweza kupendekeza wasakinishe Privacy Badger - <https://privacybadger.org/> - kiendelezi cha kivinjari ambacho kinaweza kuzuia vidakuzi vya kufuatilia kiotomatiki huku ukiruhusu vidakuzi bora iliyokaidishwa zaidi.

### 🕒 **MASWALI NA MAJIBU**

### [ULIZA] Je, una maswali gani kwangu?

[ALIKA] na uwahimize washiriki kuuliza maswali au kutafuta ufafanuzi kwa hatua ambayo haikuwa wazi au kwa kiasi fulani, matarajio ambayo hayajatimizwa.

**- HITIMISHO -**

🕒 **Dakika 10**

## FARAGHA YA DIGITALI: UFUATILIAJI WA VIDAKUZI MTANDAONI

Warsha iliyoundwa na Yusuf Ganyana (twitter.com/flesymz) kwa ajili ya DiGITAL YOU 2022 (#DigitalYou)

Je, ni salama kukubali vidakuzi kutoka kwa tovuti? Ni ipi njia bora ya kuendelea?

Unapotembelea tovuti, faili ndogo za data zinazojulikana kama vidakuzi hupakuliwa kwenye kifaa chako. Vidakuzi ni muhimu kwa sababu huruhusu tovuti kukumbuka maelezo kama vile hali yako ya kuingia au mapendeleo. Pia huruhusu tovuti kujifunza zaidi kuhusu wageni wao na tabia zao za rambaza. Ingawa vidakuzi si virusi, kuruhusu tovuti kuhifadhi na kufikia data kwenye kompyuta yako huhatarisha usalama kwa sababu vidakuzi vinaweza kutumika kinyume cha maadili. Rekebisha mipangilio ya vidakuzi vya kivinjari chako ipasavyo; ikiwa unatumia kompyuta ya umma, unapaswa kuepuka kukubali vidakuzi kutoka kwa tovuti. Unapaswa pia kuwa waangalifu unapotumia kompyuta za kibinafsi. Ili kulinda faragha yako, vivinjari vingi hukuruhusu kuzima vidakuzi; kwa kuongeza, kukubalika kwa usawa kunapendekezwa.

### Viungo muhimu vya kushiriki

1. <https://clickclickclick.click>
2. <https://webkay.robinlinus.com/>
3. [Trackography!](#)
4. <https://myshadow.org/tracking-data-traces>
5. <https://myshadow.org/browser-tracking>
6. <https://digitalenquirer.org/sw/>

### 🕒 Malizia

**[SAMBAZA]** fomu ya tathmini na uwape muda wa kuikamilisha.

**[KUMBUKA]** Kusanya fomu kabla hawajaondoka.

**[WASHUKURU]** kwa ushiriki wao, na **[WAHIMIZE]** kushiriki yale ambayo wamejifunza na familia na marafiki.

**- MWISHO**